

Asia: VM/1143/03.01.00/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle Digi- ja väestötietovirastoa koskevaksi lainsäädännöksi sekä laeiksi eräiden rekisterihallintoa koskevien lakien muuttamisesta

Yleiset kommentit

Yleiset kommentit luonnoksesta

Viite: Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Digi- ja väestötietovirastoa koskevaksi lainsäädännöksi sekä laeiksi eräiden rekisterihallintoa koskevien lakien muuttamisesta (VM/1143/03.01.00/2018, jäljempänä luonnos)

LAUSUNNON ANTAMINEN

Valtioneuvoston varainministeriö on pyytänyt hovioikeudelta lausuntoa yllä mainitusta

luonnoksesta hallituksen esitykseksi. Hovioikeus esittää kunnioittaen lausuntonaan seuraavaa.

Lausuntopyynnön keskeinen sisältö

Valtioneuvoston varainministeriö on asettanut 31.8.2017 hankkeen valmistelemaan maistraattien uudelleenorganisaatiota, jonka tavoitteeksi on asetettu Väestörekisterikeskuksen (jäljempänä VRK), maistraattien ja näiden ohjaus- ja kehittämissyksikön tehtävien yhdistäminen yhdeksi virastoksi, ehdotetulta nimeltään Digi- ja väestötietovirastoksi. Suunnitellun aikataulun mukaan uuden viraston on tarkoitus aloittaa toimintansa vuoden 2020 alusta. Lausuntopyynnön liitteenä olevan edellä mainitun luonnoksen hallituksen esitykseksi lisäksi toisessa liitteessä (liite 2) on kuvattu muita lainsäädäntömuutoksia, joita organisaatiomuutos edellyttää. Edelleen lausuntopyynnön liitteenä on luonnos valtioneuvoksen asetuksesta Digi- ja väestötietorekisteristä, jonka tarkoituksena on antaa kokonaiskuva organisaation sääntelystä (liite 3).

Lausuntopalvelussa lausuntopyyntö on jaoteltu väliotsikoiden mukaisesti. Koska ehdotetut säädösmuutokset koskevat vain pieneltä osin hovioikeuden toimintakenttää, hovioikeus on katsonut tarkoituksenmukaiseksi lausua luonnoksesta yleisellä tasolla ottamatta kantaa asetettuihin yksittäisiin kysymyksiin.

Yleiset kommentit luonnoksesta

Esitetyt muutokset koskevat pääasiassa maistraattien ja VRK:n organisaatioiden yhdistämistä ja liitännäislakeihin ehdotetuilla muutoksilla tehdään pääasiassa tulevan viraston sekä ehdotetun lain nimenmuutoksesta johtuvat teknisluonteiset tarkistukset. Kuten luonnoksen sivulla 27 mainitaan esitys ei näin ollen juuri vaikuta muiden viranomaisten keskinäisiin rooleihin ja asioiden käsittelyyn. Myöskään säädösmuutosten yhtenä pyrkimyksenä esitetty maistraattien valtakunnallisen toimivallan saattaminen vastaamaan valtion hallintotehtävien yleistä linjausta ja toisaalta sähköisen asioinnin kehittäminen eivät suoranaisesti tuo muutoksia hovioikeuden nykyisiin toimintatapoihin maistraatin sekä VRK:n kanssa. Asiointi näiden viranomaisten kanssa tapahtuu jo nykyisellään pääasiassa digitaalisesti eikä sanottujen viranomaisten paikallisella saavutettavuudella ole hovioikeuden tehtävien hoitamisen kannalta merkitystä. Joka tapauksessa hovioikeus katsoo tärkeäksi, että organisaatiomuutoksen toteuttamisessa otetaan tarpeellisella huolellisuudella huomioon yhdistyvien virastojen päivittäisten palveluiden turvaaminen, kuten väestötietojärjestelmän (VTJ) katkeamaton käyttö.

Hovioikeus ilmoittaa annetuista ratkaisuksistaan maistraattiin edelleen VTJ:än välitettäväksi seuraavassa luetelluista asioista. Avioero ja rekisteröidyn parisuhteen purkaminen, edunvalvonta, ilman huoltajaa olevan lapsen edustaminen, isyyden vahvistaminen ja kumoaminen, kirjaamis- ja kiinteistöasiat, kuolleeaksi julistaminen, lapseksiottaminen ja lapsen huolto. Lisäksi ratkaisuksista, jotka koskevat sukunimen menettämistä tai isyyden kumoamisen johdosta tapahtuvaa lapsen sukunimen muuttamista, ilmoitetaan suoraan VRK:lle. Näissä asiaryhmissä ehdotukseen sisältyy pääasiassa teknisluonteisia muutoksia säädöksen ja organisaation nimen muutoksen johdosta. Hovioikeuden tarkastelussa ei ole tullut ilmi sellaisia hovioikeuden ilmoittamisvelvollisuuden piiriin kuuluvia lakeja, joita ei olisi huomioitu luonnoksen liitteenä olevassa lausuntokierroksen aikana valmisteltavien liitelakien listassa tai joihin puheena oleva hallituksen esitys toisi muutostarpeen, vaikka luonnoksessa esitetyt säädösten muutokset tuovat jonkin verran tarkistustarvetta hovioikeuden sisäiseen ohjeistukseen. Hovioikeutta koskien lakiehdotuksen mukainen säädöksen nimenmuutos on ehdotuksessa otettu huomioon tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuksistaan annetun lain 3 §:n muuttamisena.

Hovioikeus on vielä kiinnittänyt huomiota lausuntopyynnössä esitettyyn kuvaukseen lainvalmistelun menettelytavoista. Lausuntopyynnön mukaan kaikista liitelaista ei ehditty valmistella säädösehdotusta lausuntokierrokselle ja ne valmistellaan lausuntokerroksen aikana. Hovioikeus katsoo, ettei tällainen menettely ole hyvän lainvalmistelutavan mukaista. Lainvalmistelu tulisi aikatauluttaa niin, että mahdolliset teknisluonteisetkin tarkistukset liitännäislakeihin tehdään

vaadittavalla tarkkuudella jo valmisteluvaiheessa. Esitykset tulisi laittaa eteenpäin vasta, kun ne ovat valmiita. Eräissä aikaisemmissa hankkeissa on muutettu muiden hallinnonalojen lakeja niin, että niihin on tehty substanssiin vaikuttavia muutoksia. Asiaan on jouduttu puuttumaan eduskunnassa tai pahimmassa tapauksessa on pian lain voimaantulon jälkeen jouduttu antamaan uusi korjaava esitys.

Lausunnon ovat valmistelleet ma. erityissihteeri Katri Kronman ja hovioikeuden esittelijä Laura Kyyrönen. Johtoryhmän jäsenet ovat kommentoineet lausunnon sisältöä.

Organisaatiouudistus

Kommentit virastojen organisointia koskevista ratkaisuista yleisesti

-

Kommentit lakiin Digi- ja väestötietovirastosta

-

Muu rekistereitä ja tiedonhallintaa koskeva sääntely

Yleiset kommentit virastojen tietojen käsittelyä koskevista ratkaisuista

-

Kommentit väestötietolain (661/2009) muuttamisesta

-

Kommentit Digi- ja väestötietoviraston eräistä henkilörekistereistä annettavaan lakiin

-

Kommentit muihin viraston tietojenkäsittelyä koskeviin säännöksiin

-

Tekniset säädösmuutokset

Kommentit säädösten valmistelusta ja muutostarpeiden kartoituksesta

-

Puuttuuko lausuntopyynnön liitteenä olevasta luettelosta (Liite 2) jokin laki, jota olisi muutettava organisaatiouudistuksen myötä?

-

Esityksen vaikutukset

Kommentit esityksen vaikutuksista

-

Muut kommentit

Muut kommentit

-

Heikkilä Minerva
Vaasan hovioikeus